

ABDÜLEZEL PAŞA'NIN ERKEN DÖNEM HAYATI HAKKINDA BAZI TESPİTLER (1827-1897)

An Historiographical Assessment of The Early Life of Abdülez el Pasha (1827–1897)

Mehmet MERCAN

Prof. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Konya, Türkiye.

Prof. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey University, Faculty of Literature, Department of History, Konya, Türkiye.

ORCID: [0000-0002-5731-6757](https://orcid.org/0000-0002-5731-6757) - E-Posta: mmercan@kmu.edu.tr

Article Information / Makale Bilgisi

Article Type (Makale Türü)	Research Article (Araştırma Makalesi)	Submission Date (Gönderim Tarihi)	28/10/2025
Acceptance Date (Kabul Tarihi)	10/12/2025	Publication Date (Yayınlanma Tarihi)	31/12/2025
Peer-Review (Değerlendirme)	Double anonymized – At Least Two External (Çift Taraflı Körlük / En az İki Dış Hakem)	Plagiarism Checks (Benzerlik Taraması)	Yes (Evet) – Ithenticate/Turnitin/intihal.net
Ethical Statement (Etik Beyan)	This study was conducted without the need for any ethics committee approval or ethics statement. It is declared that scientific, ethical principles have been followed while carrying out and writing this study, and that all the sources used have been properly cited. (Bu çalışma, herhangi bir etik kurul onayına veya etik beyanına ihtiyaç duymadan yapılmıştır. Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur).		
Plagiarism Checks (Benzerlik Taraması)	Yes (Evet) – Ithenticate/Turnitin/intihal.net		
Conflicts of Interest (Çıkar Çatışması)	The author(s) has no conflict of interest to declare (Çıkar çatışması beyan edilmemiştir).		
Grant Support (Finansman)	This study was not supported by any institution and received no financial or other kind of assistance. (Bu çalışma için herhangi bir kurumdan destek alınmamıştır ve herhangi bir finansal veya başka türden destek sağlanmamıştır.)		
Copyright & License (Telif Hakkı ve Lisans)	The authors own the copyright of their published work and their work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0). (Yazarlar yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları Creative Commons Atıf Gayrı Ticari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC-ND 4.0) olarak lisanslıdır.) The scientific and legal responsibility of the articles published in the journal belongs entirely to the author(s). (Dergide yayımlanan makalelerin bilimsel ve hukuki sorumluluğu tamamen yazar(lar)ına aittir.)		
Citation (Atıf Künyesi)	Mercan, M. (2025). Abdülez el Paşa'nın Erken Dönem Hayatı Hakkında Bazı Tespitler (1827-1897). <i>KMÜ Sosyal Bilimler Dergisi</i> , (1), 46-56. DOI: -		

Öz

Abdülezel Paşa 1827 yılında Konya'nın Hadim kazasına bağlı Aşağı Hadim köyünde doğmuştur.. Paşa, 1842 yılında askerlik mesleğine intisab etmiş ve bundan sonra ömrü kıtalarda ve cephelerde geçmiştir. Bu süreç içerisinde Kırım Harbi'ne (1853-1856) katılmış, Karadağ ve Girit isyanlarının bastırılmasında görev almış ve gösterdiği yararlılıklardan dolayı rütbesi peyderpey terfi ettirilmiş, nişan ve madalyalar ile taltif edilmiştir. Paşa, 1872 yılında binbaşı rütbesi ile Giresun Taburu'na tayin edilmiş ve akabinde Sırp İsyanı'nın bastırılması için görevlendirilmiştir. 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi'nde Rumeli Cephesi'nde Gazi Osman Paşa'nın komutasında Plevne'de albay rütbesiyle görev yapmıştır. Plevne Muharebeleri'nde büyük başarı gösteren Abdülezel Paşa'ya, Plevne Madalyası bizzat Sultan II. Abdülhamid tarafından takılmıştır. Abdülezel Paşa'nın rütbesi 1888 yılında tuğgeneralliğe terfi ettirilmiştir. Ömrünün sonuna kadar 26 muharebeye katılan Abdülezel Paşa, 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı'nda 17 Nisan 1897 tarihinde şehit düşmüş ve cenazesi Alasonya'da defnedilmiştir. Bu çalışmada daha ziyade onun erken dönem hayatı, babası ve kardeşleri üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Abdülezel Paşa, Hadim, 1897 Osmanlı-Yunan Harbi, 93 Harbi.

Abstract

Abdülezel Pasha, born in 1827 in Aşağı Hadim in the Hadim district of Konya, entered the Ottoman military establishment in 1842, and his trajectory stayed bound to the operational rhythms, institutional expectations, and strategic transformations of the late Ottoman nineteenth century. His early service encompassed engagement in the Crimean War (1853–1856) and efforts toward the Montenegrin and Cretan uprisings. Demonstrations of tactical competence enabled his elevation within the military hierarchy and the conferment of imperial distinctions that marked his prominence. In 1872, he assumed the rank of major in the Giresun Battalion and undertook responsibilities for the suppression of the Serbian Uprising; his career extended to the 1877–1878 Ottoman–Russian War, and his conduct at Plevna as a colonel under Gazi Osman Pasha secured recognition through the Plevna Medal bestowed by Sultan Abdülhamid II. His promotion to brigadier general in 1888 consolidated a career defined by twenty-six engagements, culminating in his death on 17 April 1897 during the Ottoman–Greek War and his burial in Alasonya. The present study examines the early stage of his life and the familial constellation shaped by his father and brothers, providing insight into the social and institutional conditions that influenced his emergence within the Ottoman military sphere.

Keywords: Abdülezel Pasha, Hadim, 1897 Ottoman-Greek War, 93 War.

Giriş

Abdülezel Paşa XIX. yüzyılda yaşamış, ömrü cephelerde geçmiş ve askerlik mesleğinin hakkını veren önemli komutanlardan biridir. Kendisi Hadim'in gururu olup alaylı olarak yetişmiş, askerliği uygulamalı olarak bizzat kışlada ve siperlerde öğrenmiştir. Er olarak girdiği askerlik mesleğinde tuğgeneral rütbesine kadar yükselmiş, paşa unvanını almıştır. Özellikle 1897 yılında cephede şehit olması derin bir iz bırakmış, hakkında çok sayıda şiir yazılmıştır (Ülgen, 1994: 175-203). Abdülezel Paşa hakkında amatör ve akademik boyutta yayınlar yapıldığı görülmektedir. Bunlardan akademik manada olan, Cemal Güven (Güven, 2010: 71-82) ve Erol Ülgen (Ülgen, 1994: 169-203) tarafından kaleme alınan makaleler kıymetlidir. Arşiv belgelerine ve süreli yayınlara dayalı olarak hazırlanmış nitelikli çalışmalardır. Bununla birlikte Abdülezel Paşa'nın ailesi ve babasının ismi gibi hususlarda bazı yanlışlıklar ve bilgi eksiklikleri mevcuttur. Paşa'nın kardeşlerine de ilgili yayınlarda yer verilmemiştir. Bu makalede hassaten bu konular üzerinde durulacak ve konu hakkında yapılan çalışmalarda kullanılmayan ve konuyla ilgili mevcut bilgilere katkı sağlayan Hadim Nüfus Defterleri ile arşiv belgeleri değerlendirilecektir.

Abdülezel Paşa'nın Doğumu, Çocukluğu ve Eğitimi

Abdülezel Paşa 1827 yılında Konya'ya bağlı Hadim kazasının Aşağı Hadim köyünün Sarıgüney Mahallesi'nde doğmuştur. Paşa'nın doğum tarihini gün, ay ve yıl şeklinde veren bir veriye ulaşılamamıştır¹. Bununla birlikte hakkında yazılan eserlerde ve arşiv belgelerinde doğum tarihi olarak sadece Hicrî ya da Rumî yıl verilmiş, nüfus defterlerinde ise yaşı kaydedilmiştir. Konu ile ilgili verilerde de tutarsızlıklar bulunmakta, verilen bilgiler birbirini tutmamakta ve bazı nüfus defterlerinin de tam tarihi bilinmemektedir. Bu durum ise Paşa'nın doğum tarihinin tespitini güçleştirmektedir. Zira 1830/1831² yılına ait Hadim Nüfus Defterinde 3 (Sak, 2024: 21); 30 Aralık 1833 tarihli defterde 4 (BOA, NFS.d. Nr.03464: 211; Sak, 2024: 98); 9 Ağustos 1837 tarihine ait defterde 10 (BOA, NFS.d. Nr.03465: 151; Sak, 2024: 135); 1844³ yılına ait nüfus defterinde ise 16 yaşında olarak kaydedilmiştir (Sak, 2020: 284). Müstecâbizade İsmet ise 1827/28 yılında doğduğunu ifade etmektedir (Müstecâbizade İsmet, 1315: 48).

Doğum tarihini tespit hususunda askerlik mesleğine girişi dikkate alındığında Paşa'nın künyesinde yer alan bilgilerde 1842 yılında askerlik mesleğine girdiği görülmektedir (Y. MTV. Nr., 38/28-2). O yıllarda, Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye Kanûnnâmesi'ne göre askere alma yaşı 15-40 olarak belirlenmiştir (Keleş, 2006: 233). Buna göre 1842 yılında askere duhulü ve 1837 yılına ait nüfus defterindeki kayıtlarda 10 yaşında olduğu dikkate alınırsa Paşa'nın doğum tarihi kuvvetle muhtemel 1827 yılı olduğu kanaatini oluşturmaktadır.

Tartışmalı meselelerden biri de Abdülezel Paşa'nın babasının ismidir. Yapılan çalışmalarda (Güven, 2010: 72) ve bazı arşiv belgelerinde Abdülezel Paşa'nın babasının ismi yanlış olarak Osman şeklinde kaydedilmiştir. Mesela Y. MTV. Nr., 40/56-2 numaralı Osmanlı Arşivi belgesinde "*Konyalı Hafız Abdülezel Paşa ibn-i Osman*" şeklinde yer almaktadır. Gerçekte ise Abdülezel Paşa'nın babasının ismi

¹ Hakkında yazılan eserlerde Paşa'nın doğum tarihi hakkında farklı yıllar verilmiştir. Bk. Ülgen, 1994: 169. Yine H. Hikmet Süer'in eserinde 1831 olarak katlıdır. Süer, 1982: 69.

² 1246 Hicri yılı Miladi 22 Haziran 1830 – 11 Haziran 1831 tarihlerine tekabül etmektedir. Bk. <https://ttk.gov.tr/tarih-cevirme-kilavuzu/>

³ 1260 Hicri yılı Miladi 22 Ocak 1844 – 09 Ocak 1845 tarihlerine tekabül etmektedir. Bk. <https://ttk.gov.tr/tarih-cevirme-kilavuzu/>

Ali'dir. Bu bağlamda Hadim Nüfus Defterlerinde Abdülezel Paşanın babası hakkında biraz detaylı bilgiye ulaşılmaktadır. Paşa'nın babası 1830/31 yılına ait defterde "*E'immeden siyah sakallı Seyyid Ali Efendi veled-i Abdullah Efendi sinn 44*" şeklinde kaydedilmiştir (BOA, NFS.d. Nr.03463: 6); Hadim'e ait 30 Aralık 1833 tarihli Nüfus Defterinde 18. hanede "*Kır sakallı Ali veled-i Abdullah sinn 40*" şeklinde kayıtlıdır (BOA, NFS.d. Nr.03464: 211). Yine 9 Ağustos 1837 tarihli defterde "*Ak sakallı Rençber Ali veled-i Abdullah sinn 50*" şeklinde yazılmıştır (BOA, NFS.d. Nr.03465: 151). 1844 yılına ait defterde ise "*Orta boylu kır sakallı Çiftçi Ali Efendi bin Abdullah sinn 60*" şeklinde kaydedildiği görülmektedir (BOA, NFS.d. Nr.03468: 260). Paşa'nın babasının ismi Y. MTV. Nr., 38/28-2 numaralı Osmanlı Arşivi belgesinde "*Konyalı Hafız Abdülezel Paşa ibn-i Ali*" şeklinde yer almaktadır. Bu veriler Abdülezel Paşa'nın babasının isminin Ali, dedesinin adının ise Abdullah olduğunu ortaya koymaktadır.

Ali Efendi'nin yaklaşık olarak 1790'larda doğduğu ve 1830'larda imam olduğu görülmekle birlikte kayıtlar yapılırken fiilen bu görevi ifa etmediği anlaşılmaktadır. Zira nüfus defterlerinde fiilen imamlık yapanların "imam-ı mahalle", "imam-ı karye" şeklinde ve çoğunlukla defterde ilk sayılanlar arasında yer aldığı görülmektedir. Ali Efendi'de böyle bir durum söz konusu değildir. Ancak Ali Efendi'nin de bir süre imamlık yaptığı daha sonra ise maişetini çiftçilikle sağladığı anlaşılmaktadır. Paşa'nın dedesi Abdullah'ın da lâkabının efendi olması onun da imam ya da ilmiye sınıfına mensup olduğunu ortaya koyar. Bununla birlikte Paşa'nın annesi hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Kayıtlarda dört erkek kardeş oldukları anlaşılan Abdülezel Paşa, ailenin en küçüğüdür. Aile ile ilgili bilgilere Hadim Nüfus Defterlerindeki kayıtlardan ulaşmak mümkündür (Sak, 2024: 21, 98, 135, 284). 1844 yılına ait nüfus defterinde en büyük abisi Abdülbaki 25, Mehmet 19 ve Mustafa 18 yaşındadır. Abdülezel Paşa ise 16 yaşında olup Beriyyetü's-Şam ordusunda olduğu şeklinde kayıtlıdır (Sak, 2020: 284). Kayıtlarda Abisi Abdülbaki'nin önce Bozkır'da daha sonra Akhisar'da beş yıldır ilim tahsil ettiği bilgisi de yer almaktadır. Yapılan çalışmada Paşa'nın kız kardeşinin olup olmadığı bilgisine ulaşılamamıştır.

Paşanın çocukluğu ve eğitimi hakkında da bilgiye ulaşılamamıştır. Ancak Hafız olması Onun Kur'an-ı Kerimi hıfzettiği ve iyi bir dinî eğitim aldığını ortaya koymaktadır (Ali Muzaffer, 1315: 3). Bu durumu babası Ali Efendi'nin imam olması ya da ilmiye sınıfına mensup olması ve yukarıda da bahsedildiği gibi en büyük abisi Abdülbaki'nin ilim tahsil etmesi de doğrulamaktadır (Sak, 2020: 21-22). Abdülezel Paşa'nın muhtemelen on beş yaşına kadar Hadim ve Konya'da bulunduğu ve bu yaşta da er olarak askerlik mesleğine girdiği anlaşılmaktadır (Y. MTV. Nr., 38/28-2).

Askerlik Hayatı

Abdülezel Paşa Harbiye Mektebi mezunu olmayan alaylı bir subaydır. Askerlik mesleğine er olarak girmiş ve tuğgeneralliğe kadar yükselmiştir. Osmanlı Arşivi Yıldız Mütenevvi Maruzat (Y. MTV) tasnifinde kayıtlı Seraskerlik Piyade Dairesince hazırlanan künyesinde askerlik mesleğine girişi "*duhûli sene 58*" şeklinde kayıtlıdır (Y. MTV. Nr., 38/28-2). Bu veri Paşa'nın 1842⁴ yılında er olarak askerlik mesleğine girdiğini ortaya koymaktadır. Kayıtlardan askerlik mesleğine Şam merkezli Beşinci Ordu'da başladığı anlaşılmaktadır (Güven, 2010: 72). Bu durumu 1844 yılına ait Hadim Nüfus Defterinde Abdülezel Paşa ile ilgili "*Asâkir-i Nizâmîye'den Beriyyetü's-Şam Ordusunda*" şeklindeki not desteklemektedir (BOA, NFS.d. Nr.03468: 260). Bu bilgi Abdülezel Paşa'nın merkezi Şam olan Arabistan

⁴ Hicri 1258 yılı, 12 Şubat 1842 – 1 Şubat 1843 tarihleri arasında ihtiva etmektedir.

Ordusu'nda görev yapmakta olduğunu ortaya koyması ve bu konuda verilen bilgileri teyit etmesi bakımından önemlidir. Anılan yıllarda Osmanlı kara ordusunda da bazı düzenlemeler yapılarak 1843 yılında Osmanlı ülkesinde coğrafi bölgelere göre beş ordu kurulmuştur. Bu ordulardan biri de yukarıda bahsedilen Arabistan Ordusu'dur (Tunalı, 2003: XXXV-XXXVI). Eldeki veriler Paşa'nın 1853/54 senesine kadar Arabistan Ordusunda askerlik vazifesini ifa etmiş olduğunu ortaya koymaktadır (Y. MTV. Nr., 40/56-2; Ali Muzaffer, 115: 6; Müstecâbizâde İsmet: 48).

Kırım Harbine (1853-1856) Hüsrev Paşa'nın yaverliğiyle 1854'te katılmıştır (Ali Muzaffer, 1315: 6). Kırım Harbindeki görevi hakkında detaylı bir bilgiye ulaşamamıştır. Abdülezel Paşa'nın Kırım Savaşı'ndan sonra Osmanlı ülkesinin değişik bölgelerinde çıkan isyanların bastırılmasında vazife aldığı görülmektedir. Bu bağlamda ilk olarak 1858'de Karadağ'da⁵ çıkan isyanın bastırılmasında görev almıştır. Daha sonra 1866 yılında Girit'te çıkan isyanın bastırılmasından sonra adada güvenlik tedbirleri alınması çerçevesinde 1868'de Girit adasına gönderilmiştir. Buralarda gösterdiği yararlılıklardan dolayı rütbesi sürekli yükselmiş ve birçok nişan ve madalya ile taltif edilmiştir (Müstecâbizâde İsmet, 1315: 48).

Paşa 1872 yılında binbaşı rütbesi ile Giresun Taburu'na tayin edilmiş ve birkaç sene orada hizmet etmiştir (Ali Muzaffer, 1315: 7). Sırp İsyanı'nın bastırılması için taburuyla Rumeli'ye geçen Paşa, 29 Ekim 1876 tarihinde kazanılan Aleksinaç Zaferinde (Danişmend, IV, 1972: 291; Ayşe Özkan: 2009: 274) metanet ve yiğitliğiyle takdir toplamış ve Gazi Osman Paşa nezdinde özel bir yer edinmiştir (Ali Muzaffer, 1315: 7). Abdülezel Paşa, muhtemelen Sırbistan Muharebesinden sonra Gazi Osman Paşa ile birlikte Vidin'e geçmiş ve 93 Harbi patlak verinceye kadar burada kalmıştır.

Abdülezel Paşa, 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi'ne Gazi Osman Paşa komutasında Rumeli Cephesinde teşkil edilen Garp Ordusunda katılmış ve Plevne Muharebelerinde albay rütbesiyle görev yapmıştır (Süer, 1993: 362). Gazi Osman Paşa ve birlikleri 13 Temmuz 1877 tarihinde Vidin'den Plevne'ye gitmek üzere hareket etmiş ve yedi günlük yürüyüş sonunda 19 Temmuz'da Plevne'ye ulaşmış ve aynı gün I. Plevne Muharebesi gerçekleşmiştir. Bu muharebeden sonra 30 Temmuz'da II. Plevne ve 7-12 Eylül 1877 tarihlerinde III. Plevne muharebeleri yapılmış ve Rusların mağlubiyeti ile neticelenmiştir (Mercan, 2018: 295-299). Abdülezel Paşa, Plevne savunmasında da üstün bir başarı göstermiş ki kendi ismiyle anılan "Hafız Beğ Tabyası" Plevne Muharebelerinde önemli bir yer teşkil etmektedir (Talat, 1997: 47, ek.8). Paşa, Ferik Adil Paşa'nın komutasında Tuğgeneral Sadık Paşa'nın emrinde huruç hareketine katılmıştır. Muharebelerde büyük başarı gösteren Abdülezel Paşa'ya, Plevne Madalyası bizzat Sultan II. Abdülhamid tarafından takılmıştır (Y. A. RES, Nr. 9/13 -2; Müstecâbizâde İsmet, 1315, : 48). Abdülezel Paşa, 93 Harbinden sonra jandarma teşkilatında görevlendirilmiştir⁶.

Osmanlı Arşivinde bulunan 5 Aralık 1880 tarihli bir belgede onun albay rütbesi ile Jandarma Dairesi Müdür Muavini olarak görev yaptığı görülmektedir (Y. A. RES, Nr. 9/13 -2). Bu görevde iken 19

⁵ Karadağ İsyanı 3 Mart 1858 tarihinde başlamıştır. İsyan hakkında geniş bilgi için bk. Urhan, 2015: 110 – 118; Özdem, 2012: 132 – 145.

⁶ Bazı yayınlarda Paşa'nın 93 Harbi'nden sonra Hicaz tarafında görevlendirildiği ve bu sırada hacca gittiği şeklinde bilgiler bulunmaktadır. Bk. Cemal Güven, 2010: 72. Ancak bu bilginin doğru olmadığı kanaatindeyiz. Zira Paşa'nın 1880 yılında jandarma teşkilatında görev yapmakta olduğu arşiv kayıtlarında yer almaktadır. Yine 5 Aralık 1880 yılına ait belgede geçen "...fi'l-vâki' geçen sene Plevne madalyalarının yed-i müeyyed-i hazret-i hilâfetpenâhi ile ümerâ ve zâbitân ve efrâdın sinelerine ta'lik resminden sonra..." şeklindeki ifadedden anlaşıldığına göre bir yıl önce bizzat Padişah tarafından yakalarına Plevne madalyası takılmıştır (Y. A. RES, Nr. 9/13 -2). Dolayısıyla 93 Harbi'nden hemen sonra çok uzak bir mesafede bulunan Hicaz bölgesine gönderilmesi ve arkasından İstanbul'da Jandarma Dairesi Müdür Muavinliği'ne atanması pek mümkün olmadığı kanaatini oluşturmaktadır.

Aralık 1881 tarihinde üçüncü rütbeden Osmanlı nişanı ile taltif edilen Abdüleziz Paşa 1888 yılına kadar bu görevde kalmıştır. Bu arada 7 Şubat 1888 tarihinde rütbesi Tuğgeneralliğe terfi ettirilen Abdüleziz Paşa, 16. Fırka/Tümen 31. Ankara Livası/Tugay Komutanlığına tayin edilmiştir (İ. DH, Nr. 1066/83631; Y. MTV, Nr. 38/28-2). Bu görevde iken de 26 Eylül 1888 tarihinde ikinci rütbeden Osmanlı Nişanı ile taltif edilmiştir (İ. DH, Nr. 1099/86157).

İzmid Redif Kumandanı Sadeddin Paşa'nın 1889 yılında askerlik dairesinin tezyinat ve tefrişatı için komisyon kurup usulsüz yardım toplamasından dolayı görevden alınması ve Abdüleziz Paşa ile becayişi gündeme gelmiştir (Y. MTV, Nr. 40/56-1-2). Ancak bunun gerçekleşmediği anlaşılmaktadır. Zira 21 Eylül 1890 tarihli arşiv belgesine göre Abdüleziz Paşa hâlâ görevinin başındadır (DH. MKT, Nr. 1763/15). Bu sırada 1889 yılında ata yurdu Hadim'i ziyaret etmek ve işlerini görmek için iki ay izin talebinde bulunmuş (Y. MTV. 38/28-1-2) ve kuvvetle muhtemel memleketine gitmiş olduğu anlaşılmaktadır (Güven, 2010: 73).

Tam olarak tespit edilememesine rağmen Abdüleziz Paşa daha sonra Hicaz Vilayeti jandarma teşkilâtında görev yapmış ve bu arada hac görevini de ifa etmiştir. Daha sonra İstanbul'a dönmüştür (Ali Muzaffer, 1315: 7-8; Müstecâbizâde İsmet, 1315: 48). Paşanın İstanbul'a dönüş tarihi ile ilgili bir bilgiye ulaşamamıştır.

Abdüleziz Paşa şehit olduğu 1897 Osmanlı-Yunan Savaşından önce Karahisar-ı Şarki'de (Şebinkarahisar) görev yapmıştır (Ali Muzaffer, 1315: 8). Ancak ne zaman tayin edildiği ve burada ne kadar görev yaptığı hakkında bir bilgiye ulaşamamıştır. Abdüleziz Paşa'nın son görev yeri ise 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı'dır.

1897 Osmanlı-Yunan Savaşı ve Şehadeti

XIX. yüzyılın sonlarında Girit Rumları Ada'da kışkırtıcı faaliyetlerde bulunmakta ve isyan etmekte iken Yunanlılar ise Teselya'da Osmanlı topraklarına saldırmakta ve tacizlerde bulunmaktaydı. Ayrıca Yunanistan, bir yandan Girit'e asker göndermekte, diğer yandan da ordusunu seferber hâle getirmişti. Ayrıca Teselya sınırına da askerî yığınak yapmaktaydı. Bütün bu gelişmeler 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı'nın çıkmasının en önemli sebepleridir. (Hülagü, 2001: 7-74).

Bu sırada Etniki Eterya'nın etkisi altında bulunan Yunan hükümeti ve kamuoyu, Osmanlı Devleti'ne savaş açılmasını istemeye başladı. Yunan çetelerinin Teselya sınırındaki saldırılarını çoğaltması üzerine Osmanlı Devleti, 17 Nisan 1897'de Yunanistan'a savaş ilan etti.

Osmanlı Devleti, Orta Yunanistan'da kazanacağı bir savaşla, 1881'de Büyük Devletlerin baskısıyla Yunanistan'a vermek zorunda kaldığı Teselya'yı geri alabileceğini ve doğrudan Atina üzerinde baskı yaparak, Girit sorununu kendi lehine çözebileceğini umuyordu. Yunanistan ise, kazanacağı savaşla, uzun zamandan beri göz diktiği Kuzey Yunanistan bölgesi ile Makedonya'dan toprak almak, Girit ve bazı Ege adalarının kendisine katılmasını Osmanlı Devleti'ne kabul ettirmek ve böylece Megali İdea'yı büyük ölçüde gerçekleştirmek istiyordu. Yani iki devlet, bir diğerine karşı, daha etkili sonuç alabilmenin hesabı içindeydi (Hülagü, 2001: 74-80).

Osmanlı-Yunan Savaşı, bu ortam içerisinde, 18 Nisan 1897'de fiilen başladı. Türk ordusu Müşir Ethem Paşa komutasında, Yunanlıları arka arkaya yenilgiye uğratarak, Yenişehir ile Tırhala'yı ele geçirdi

ve onları geri çekilmeye mecbur bıraktı. Sonucu kesin olarak tayin eden savaş ise, 17-20 Mayıs 1897’de Dömeke’de yapıldı. Dömeke Muharebesinde kesin bir yenilgiye uğrayan Yunanlılar 18 Mayıs’tan itibaren hızla geri çekilmeye başlamışlardı. Artık Türk ordusuna Atina yolu açılmıştı. Bu durum ise Atina’da büyük bir korku ve paniğe sebep olmuştur. Çünkü, ortada Türk ordusunu durduracak bir Yunan askerî gücü kalmamıştı (Hülagü, 2001: 81 -121).

Dömeke yenilgisinden sonra Yunanistan, Rusya’dan aracılık yapmasını istemiştir. Bunun üzerine Rus Çarı II. Nikolay doğrudan II. Abdülhamit’e bir telgraf göndererek savaşın durdurulmasını istedi. Ayrıca Büyük Devletler de barış girişiminde bulundular. Bu durum karşısında Osmanlı Devleti, savaşı durdurmak zorunda kalmış ve 20 Mayıs 1897’de de Yunanistan ile savaş sırasında işgal ettiği yerler elinde kalma koşuluyla ateşkes anlaşması imzalamıştır (Hülagü, 2001: 171-182).

Abdülezel Paşa işte bu 1897 Osmanlı-Yunan Harbi sebebiyle Alasonya’ya gönderilmiş ve savaşa Alasonya Ordusu 2. Tümen 2. Tugay Komutanı olarak katılmıştır (Güven, 2010: 74). Savaşın fiilen başladığı ilk gün Lofaki mevzilerindeki tepelerden biri olan Pınar Tepesi’nin ele geçirilmesi için askerlerimizi teşci etmek adına Abdülezel Paşa askerlerine şu konuşmayı yapmıştır:

“...Askerler! size en son bir vasiyetim var ki, îfâsını ricâ ederim. Eğer ben şu tepenin tarafınızdan zabt olunduğunu görmeden evvel câm-ı şehâdeti nûş edecek olursam cesedimi burada toprak altına defn etmeyerek mutlaka bu tepeyi ... bu tepeyi zabt ile üzerinde benimçün bir mezar hafr ve beni oraya defn ediniz. Yok eğer tepeyi zabt edemeyecekseniz bırakın cesedim bu topraklar üzerinde kalsun. Me’kel ü hûş-ı tuyûr olsun.” (Ülgen, 1994: 171-72; Müstecâbîzâde İsmet, 1315: 48; Süer, 1982: 15-17).

Bu konuşmayı yaptıktan sonra askerlerine hücum emri veren Abdülezel Paşa, atının üzerinde olduğu hâlde önce sol sonra sağ kolundan yaralanmıştır. Bunun üzerine askerler daha muhafazalı bir yerde bulunmasını önermişlerse de atından inmemiş ve ikaz edenlere ise şöyle seslenmiştir: *“Şimdiye kadar bulunduğum müte’addid muharebelerde atımdan inmedim, kıt’amın başından ayrılmadım. Ölüm korkusuyla geri çekilmek ve ihtifâ etmek denâetini irtikâb etmedim, sinnim kemâli bulmuş iken mi kendime güldüreceğim”*. Daha sonra yerinden hareket etmesi üzerine çenesine isabet eden kurşun ile 17 Nisan 1897 tarihinde Pınar Tepesinde şehit düşmüştür. Naaşı daha sonra Alasonya’ya nakledilmiş ve Çarşı Camii haziresine defnedilmiştir (Müstecâbîzâde İsmet, 1315: 48; Güven, 2010: 74-75).

Ailesi, Çocukları

Osmanlı Arşivi belgelerindeki verilerden tespit edilebildiği kadarıyla ailesi hakkında bazı bilgilere ulaşılmıştır. Buna göre Abdülezel Paşa’nın eşinin ismi Emine Nesibe Hanım’dır. Doğum tarihi ve ailesi hakkında bir bilgiye ulaşılamayan Emine Hanım Ocak 1900’de vefat etmiştir (İ. ML., Nr. 36/55-4). Abdülezel Paşa’nın bir kızı bir oğlu vardır. Oğlu da babası gibi asker olan Mehmed Said Bey’dir. Yarbay rütbesine kadar yükselen Mehmed Said Bey (BEO, Nr. 1318/98810-1) babasının vefatından yaklaşık bir yıl sonra 26 Mart 1898 tarihinde vefat etmiştir (Cemal Güven, 2010: 75, dipnot 32). Kızının ismi tespit edilememiştir. Ancak damadının ismi Seyfullah Halid Bey’dir. Arşiv belgelerine yansıyan bilgilere göre Halid Bey Reji İdaresinde çalışmakta ve 1900 yılı başlarında Konya Reji idaresinde görev yapmaktadır (DH. MKT, Nr. 2592/74). Halid Bey’in 1900’lerin başında hayatta olduğu anlaşılmaktadır. Zira Halid Bey’in 22

Ağustos 1907 tarihinde Rûsûmât Emâneti Dairesi Müdürlüğüne tayin edildiği görülmektedir (İ. RSM, Nr. 28/56-2). Abdülezel Paşa'nın Fatma Naciye ve Fatma Zehra isminde iki de torunu bulunmaktadır. Fatma Naciye Hanım Mehmed Said Bey'in kızı olup (İ. ML, Nr. 32/22-1) doğum ve ölüm tarihlerine ulaşılamamıştır. Arşiv belgelerindeki verilerden devlet tarafından Fatma Zehra ve Fatma Naciye hanımlara maaş bağlandığı öğrenilmektedir. Nitekim 30 Mart 1900 tarihinde her birine 250'şer kuruş maaş bağlanmıştır (BEO, Nr. 1466/109894-1).

Sonuç

Sonuç olarak yapılan bu mütevazı çalışmada Abdülezel Paşa'nın erken dönem hayatı üzerinde durulmaya çalışılmıştır. Paşa'nın babasının isminin Ali, dedesinin adının Abdullah olduğu ortaya konulmuştur. Babası ilmiye sınıfına mensup olan Ali Efendi'nin imamlık ve çiftçilik yaptığı anlaşılmaktadır. Yine Paşa'nın kendisinden büyük Abdülbaki, Mehmet ve Mustafa isminde üç abisinin olduğu tespit edilmiştir. Yapılan bu tespitler ile Abdülezel Paşa'nın erken dönem hayatı ve ailesi kısmen ortaya çıkarılmıştır. Bununla birlikte yine de Paşa'nın hayatı ve ailesi hakkında daha cevapları bilinmeyen çok sayıda soru bulunmaktadır. Annesinin ismi ve hayatı, kız kardeşinin olup olmadığı bilinmiyor. Yine Paşa'nın çocukluğu ve eğitim hayatı nasıldı? Özellikle 1890-1897 yılları arasında nerelerde görev yaptı? gibi soruların cevaplanması gerekmektedir. Ümidimiz bundan sonra yapılacak çalışmalarla bu soruların cevaplarının bulunması ve Paşa'nın hayatının detaylı bir şekilde ortaya konulmasıdır.

Kaynakça

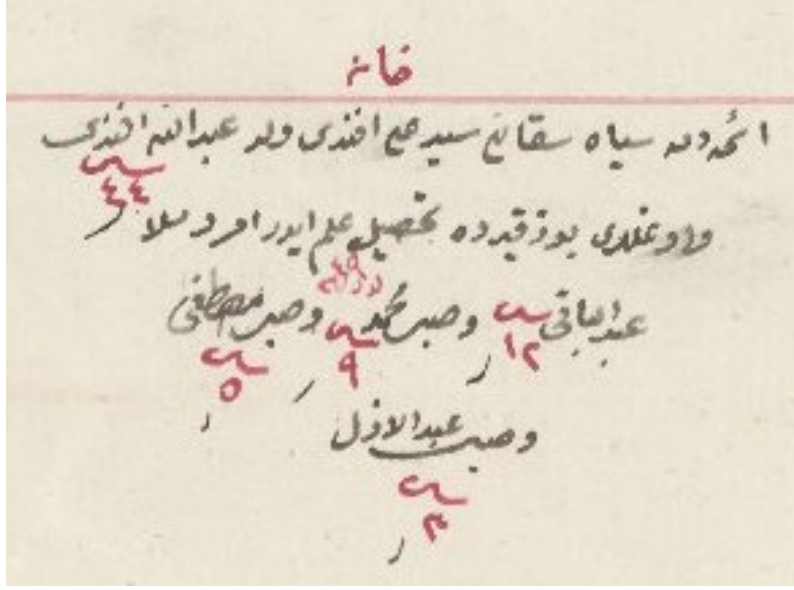
a-Arşiv Belgeleri

- Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi, Babıali Evrak Odası (BEO), Nr. 1318/98810-1; Nr. 1466/109894-1.
- Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi, Dahiliye Nezâreti Mektubî Kalemi (DH. MKT), Nr. 1763/15; Nr. 2592/74.
- Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi, İrade Dahiliye (İ. DH), Nr. 1066/83631; Nr. 1099/86157.
- Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi, İrade Maliye (İ. ML), Nr. 32/22-1; Nr. 36/55-4.
- Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi, İrade Rûsûmât (İ. RSM), Nr. 28/56-2.
- Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi, Yıldız Sadaret Resmi Evrâkı (Y. A. RES), Nr. 9/13 -1
- Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi, Yıldız Mütenevvi Maruzât Evrakı (Y. MTV), Nr. 38/28-1-2; Nr. 40/56-1-2.
- Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi, Nüfus Defterleri (NFS.d.), Nr.03463; Nr.03464; Nr.03465; Nr.03468.

b-Araştırma Eserler

- Ali Muzaffer. (1315). *Abdülezel Paşa*. İstanbul.
- Danişmend, İ. H. (1972). *İzahlı Osmanlı tarihi kronolojisi* (Cilt 4). İstanbul.
- Güven, C. (2010). Abdülezel Paşa'nın hayatı ve şهادeti. *Tarihin Peşinde*, 3, 71-82.
- Hülagü, M. (2001). *Türk-Yunan ilişkileri çerçevesinde 1897 Osmanlı-Yunan Harbi*. Kayseri.

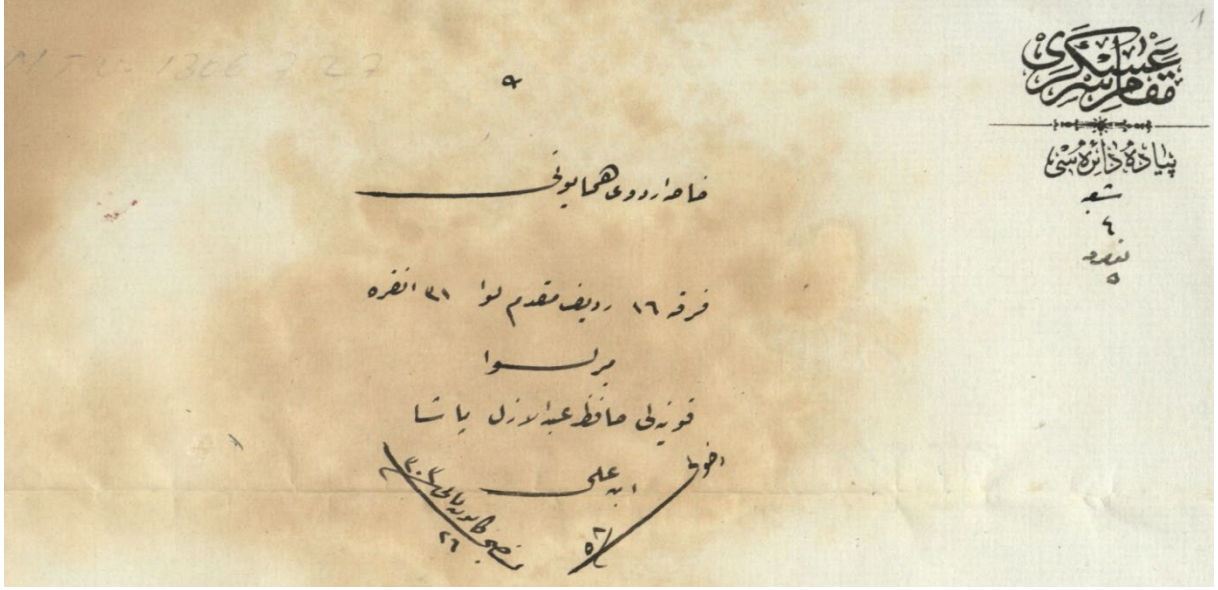
- Keleş, H. (2006). Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye Kânûnnâmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(1), 227–240.
- Kodaman, B. (1993). *1897 Türk–Yunan Savaşı*. Ankara.
- Mercan, M. (2018). Askerî kişilik olarak Gazi Osman Paşa. İçinde C. Yılmaz (Ed.), *Bir sultan bir paşa: Sultan II. Abdülhamid ve Gazi Osman Paşa* (ss. 329–355). İstanbul.
- Müstecâbizâde, İ. (1315). *Muvaffakiyyât-ı Osmaniye yahut yâdigâr-ı zafer*. İstanbul.
- Özdem, A. G. (2012). *Karadağ'ın Osmanlı egemenliğine karşı mücadelesi (1830–1878)* (Yayımlanmamış doktora tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Özkan, A. (2009). *Sırbistan'ın bağımsızlığını kazanması (1830–1878)* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sak, İ. (2020). *1260 (1844/1845) tarihli Hâdim kazâsı nüfus defteri (Pirlevganda nâm-ı diğer Hâdim)*. Konya.
- Sak, İ. (2024). *XIX. yüzyıla ait Hâdim merkez mahallelerinin nüfus defteri*. Konya.
- Süer, H. H. (1982). *1897 Türk–Yunan Harbi*. Ankara.
- Süer, H. H. (1993). *1877–1878 Osmanlı–Rus Harbi Rumeli Cephesi*. Ankara.
- Talat. (1997). *Plevne savunması* (T. Yalazan, Haz.). Ankara.
- Tunalı, A. C. (2003). *Tanzimat döneminde Osmanlı kara ordusunda yapılanma (1839–1876)* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Urhan, V. C. (2015). *Karadağ'ın bağımsızlığını kazanması (1851–1878)* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ülgen, E. (1994). 1897 Türk–Yunan Savaşı'nın ünlü komutanlarından Şehit Abdülezel Paşa (1828–1897): Hayatı ve hakkında yazılan şiirler. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 42, 69–203.

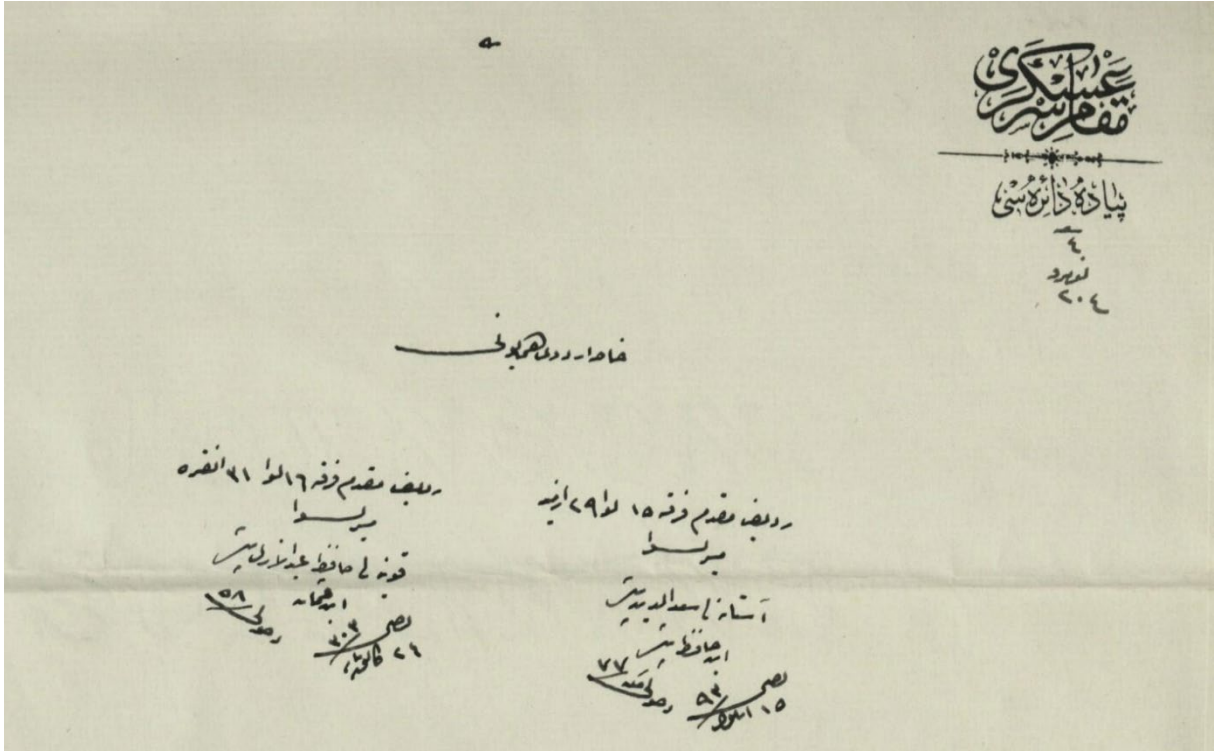
Figür 1: 1246 (180/1) Yılına ait Hadim Nüfus Defterinde Abdülezel Paşa, babası ve kardeşleri (BOA, NFS.d. Nr.03463: 6).

Figür 2: 1260 (1844) Yılına ait Hadim Nüfus Defterinde Abdülezel Paşa, babası ve kardeşleri. (BOA, NFS.d. Nr.03468: 260).

Figür 3: Abdülezel Paşa'nın künyesi. Belgede babasının ismi Ali yazılmış (Y. MTV, Nr. 38/28-2).

Figür 4: Abdülezel Paşa'nın künyesi. Belgede babasının ismi Osman yazılmış (Y. MTV, Nr. 40/56-2).